

Het nieuwe denkkader van IPBES: hoe de zoektocht naar de waarde van natuur de wetenschappers uit hun hokjes jaagt

Stijn Neuteleers, Glenn Delière en Sander Jacobs

Met het concept 'natuurbijdragen' wordt er een nieuw denkkader naar voren geschoven voor het IPBES, het Intergouvernamenteel Platform voor Biodiversiteit en Ecosysteemdiensten, ter vervanging van een denkkader rond het concept 'ecosysteemdiensten'. Dat voorstel leidde tot een fel debat binnen wetenschappelijke kringen. Die felheid suggereert dat er meer aan de hand is dan enkel een reeks nieuwe concepten. Al van in de begindagen van het IPBES waren er heel wat stemmen die opriepen om een andere weg te volgen dan die van dat andere bekende milieupanel, het IPCC. Natuurbeleid lijkt van een heel andere aard te zijn dan klimaatbeleid: er moet rekening gehouden worden met een veelheid van kennis en waarden. Dit vraagt vervolgens om een heel andere wetenschap, één die breder en inclusiever is dan de klassieke wetenschapsbeoefening, één die fundamenteeler interdisciplinair is en bovendien echt openstaat voor zogenaamde lokale kennis. Het nieuwe denkkader van het IPBES kan een belangrijke stap zijn in een dergelijke epistemologische omwenteling.

De controverse over een nieuw denkkader voor het IPBES

In de zomer van 2018 verscheen er in *Nature* een artikel met als titel 'The battle for the soul of biodiversity'.¹ De auteur van het stuk, wetenschapsjournalist Ehsan Masood, stelt dat er binnen het onderzoeksveld over biodiversiteit een 'ideologisch conflict' plaatsvindt. Dat conflict, aldus Masood, zou de cruciale waardering van de verdwijnende planten en dieren in de wereld kunnen ondermijnen. De cruciale waardering waarnaar het artikel verwijst zijn de assessments van het IPBES, het Intergouvernamenteel wetenschapsbeleid van het Platform voor Biodiversiteit en Ecosysteemdiensten.

De 'strijd' waarover Masood schrijft, speelt zich af tussen wetenschappers: verschillende groepen slingeren allerlei verwijten naar elkaars hoofd. Enerzijds blijft de strijd nogal beschaafd — de belangrijkste wapenfeiten zijn lezersbrieven en het niet uitnodigen van collega's — maar voor buitenstaanders is de felheid toch opmerkelijk. De kern van de discussie betreft de zin of onzin van het herformuleren van het concept 'ecosysteemdiensten' tot 'Nature's Contributions to People' (NCP), wat we hier voor de eenvoud vertalen als 'natuurbijdragen (voor mensen)'. Wat is er nu zo bijzonder aan deze term? Wat is de onderliggende politieke en wetenschappelijke inzet?

Om de echte inzet van deze zogenaamde strijd te begrijpen, moeten we enkele stappen terug zetten. Om te beginnen is het goed om te weten wat het IPBES is. Het IPBES is een onafhankelijke intergouvernamentele organisatie die in 2012 in de schoot van de VN door 94 landen opgericht werd en ondertussen 136 leden telt. IPBES is een formeel platform dat wetenschap en beleid samenbrengt rond de toestand van biodiversiteit

en ecosysteemdiensten, de oorzaken en gevolgen van hun achteruitgang, de opties voor beleid en het ondersteunen van oplossingsrichtingen. Net als bij het bekendere IPCC (*Intergovernmental Panel on Climate Change*) is een van haar belangrijkste taken het opstellen van zogenaamde *assessments*. Die rapporten hebben als doel om beoordelingen te bekomen op basis van alle bestaande wetenschappelijke kennis over een bepaald thema. Dit soort assessments maken van het IPCC het centrale referentiepunt in het klimaatdebat en onderbouwen bijvoorbeeld de bekende 2° C-norm. Op die manier heeft het IPCC een grote invloed op het globale klimaatbeleid. Het IPBES speelt een gelijkaardige rol op het domein van natuur en biodiversiteit.

In 2016 publiceerde het IPBES haar eerste *assessment report* over bestuiving, wat wereldwijd bijdroeg tot allerlei initiatieven daarover. In 2018 verschenen de eerste regionale assessments, waaronder ook deze over Europa en Centraal-Azië. Enkele cijfers geven een idee wat zo een assessment inhoudt. Aan de regionale assessment voor Europa en Centraal-Azië werkten honderdtwintig topexperten mee van zesendertig landen. Tijdens een periode van drie jaar bekeken ze vierduizend documenten, voornamelijk wetenschappelijke artikels en rapporten, maar ook andere bronnen, bijvoorbeeld op basis van lokale en inheemse kennis. Vervolgens werd het assessment verder verfijnd op basis van zeventienduizend commentaren. Dat rapport toont duidelijk aan dat biodiversiteit er nog steeds sterk op achteruitgaat in deze regio: in het voorbije decennium verloren we 26 procent van de gekende zoutwatervissoorten, 71 procent van de zoetwatervissen, en verdween 42 procent van de gekende soorten landdieren en -planten en 60 procent van de amfibieën.²

Er zijn echter ook een aantal belangrijke verschillen tussen het IPCC en het IPBES, niet alleen op organisatorisch vlak, maar ook inhoudelijk. IPBES verzorgt — met een mandaat van de staten — de link tussen wetenschap en beleid, maar heeft een uitgebreider mandaat dan de strikt kwantitatieve en wetenschappelijk-technische rapportages zoals bij het IPCC. IPBES vormt een breed kennisplatform dat diverse wetenschappelijke disciplines

en lokale kennis verenigt, maar ook oplossingen en beleidsopties verkent. Enerzijds is dit het gevolg van de geleerde lessen uit de negen opeenvolgende werkprogramma's van het IPCC. Anderzijds is dit ook te wijten aan de aard van het beestje: terwijl het doel van klimaatbeleid relatief duidelijk kan worden samengevat — het vermijden van gevaarlijke klimaatopwarming door middel van het verminderen van broeikasgassen — ligt dat bij 'natuurbeleid' anders.

Hoewel iedereen vindt dat er iets moet gebeuren aan de voortschrijdende degradatie van ecosystemen, deelt niet iedereen dezelfde concepten om deze teloorgang te duiden, noch is er overeenstemming over hoe de natuur van waarde is voor de mens. De natuur beschrijven in termen van 'biodiversiteit' en 'ecosysteemdiensten' kan voor sommigen al wijzen op een verkeerde verhouding ten opzichte van de natuur, terwijl anderen niet warm lopen van concepten als 'moeder natuur', 'verbondenheid' en 'dankbaarheid voor natuurgeschenken'. Een globaal 'assessment' moet deze verschillende visies op de wereld echter zien te verenigen, temeer daar vertegenwoordigers

in het voorbije decennium verloren we 26 procent van de gekende zoutwatervissoorten, 71 procent van de zoetwatervissen, en verdween 42 procent van de gekende soorten landdieren en -planten en 60 procent van de amfibieën.

van de staten en inheemse volkeren zetelen in de plenaire vergadering die de assessments aanvaarden of verwerpen.

Een nieuw centraal concept: natuurbijdragen

Daarmee zijn we terug bij ons vertrekpunt, namelijk de verhitte discussies rond het herformuleren van het concept 'ecosysteemdiensten' tot 'natuurbijdragen'. Deze herformulering wil een werkbare beschrijving maken van natuur-mensrelaties die verschillende wereldvisies kan verenigen^{3,4} en weerspiegelt ook de verbreding naar meer interdisciplinariteit binnen het onderzoeksveld van ecosysteemdiensten.⁵ Het was echter vooral de publicatie van een artikel in *Science* in 2018 dat aanleiding gaf tot fel debat.⁶ Dit is waarschijnlijk deels te wijten aan de interne dynamiek van de wetenschap. Voor een publicatie in een tijdschrift als *Science* is het presenteren van een concept als 'nieuw en baanbrekend' een vereiste, terwijl er weinig ruimte is om de context van het concept te kaderen. Een *Science*-paper levert veel aanzien en dus is het begrijpelijk dat andere wetenschappers zich erg kritisch over dergelijke publicaties buigen. Een aantal van deze wetenschappers hebben hun carrière en naambekendheid te danken aan het nu plots 'oude' concept van ecosysteemdiensten en zullen dat concept bijgevolg niet zo snel willen loslaten. Ook al verklaart dit misschien de heftigheid van een handvol publicaties, er lijkt meer op het spel te staan dan academische gevoeligheden.

Op het eerste gezicht lijkt er veel verwantschap te zijn tussen de concepten van ecosysteemdiensten en natuurbijdragen. Het concept 'natuurbijdragen' is bovendien gegroeid uit het idee van ecosysteemdiensten. Het eerste gebruik van het concept 'ecosysteemdiensten' gaat terug naar de jaren '80 maar brak vooral door na de eeuwwisseling door enkele grote internationale rapporten zoals het *Millennium Ecosystem Assessment* (MEA) (2001-2005) en TEEB (*The Economics of Ecosystems and Biodiversity*) (2007-2010). Het onderliggende idee is dat ecosystemen onophoudelijk producten en diensten leveren die onmisbaar zijn voor mensen. De nieuwe benadering geeft nog steeds ruimte voor dergelijke ecosysteemdiensten en gebruikt ook ongeveer dezelfde categorieën van ecosysteemdiensten (producerende, regulerende, ondersteunende en culturele). Sommigen vragen zich daarom af of het wel nodig is om een nieuw concept te introduceren als

er zoveel gelijkenissen zijn, net nu wetenschappers en beleidsmakers vertrouwd beginnen te geraken met ecosysteemdiensten.

Wetenschappelijk gezien was de ecosysteemdienstenbenadering deels een reactie tegen een te eenzijdige monetaire waardering van natuurwaarde.

Er zijn echter ook belangrijke verschillen tussen beide benaderingen.⁷ De verschuiving van ecosysteemdiensten naar natuurbijdragen kan ook worden gezien als deel van een bredere evolutie, waarbij de waardering van natuur geleidelijk bre-

der en inclusiever wordt opvat. Wetenschappelijk gezien was de ecosysteemdienstenbenadering deels een reactie tegen een te eenzijdige monetaire waardering van natuurwaarde. Spreken over ecosysteemdiensten leidt bijna vanzelf tot aandacht voor een breder gamma van natuurfuncties, dat verder gaat dan wat economisch nuttig is. De ecosysteemdienstenbenadering ligt op haar beurt echter ook al jaren onder vuur. Ten eerste gaat het voornamelijk om een instrumentele benadering van biodiversiteit, ecosystemen en natuur.⁸ Er is wel ruimte voor zogenaamde

culturele diensten maar deze blijven toch enigszins gewrongen zitten in het functionele denkkader en worden daardoor vaak gereduceerd tot de meer voor de hand liggende natuurfuncties, zoals recreatie. Ten tweede werkt het ecosysteemdienstenconcept wel als een verbindend kader tussen verschillende natuurwetenschappen (biologie, ecologie, geografie, enz.) en met economie, maar het bleef vooral gaan om een stock-flowmodel waarbinnen veel sociale en geesteswetenschappers moeilijk een plaats vonden. Ten derde wordt kennis ook nog steeds op een veeleer traditioneel wetenschappelijke manier opgevat en is er daardoor weinig ruimte voor lokale of inheemse kennis.

Binnen wetenschappelijke kringen groeit het besef dat het niet volstaat om gewoonweg wetenschappelijke kennis te presenteren om impact te hebben op maatschappij en beleid.

Vanuit die kritieken was er een stijgende vraag naar onderzoek met een breder en inclusiever perspectief op natuurwaarden: één waarbij uiteenlopende wetenschappelijke disciplines en de perspectieven van lokale gemeenschappen een rol spelen. Tegelijkertijd is het idee ook dat beide nodig zijn voor de biodiversiteitsuitdaging: als er geen inclusiever perspectief wordt aangeboden, dan blijft het een abstract verhaal dat niet het draagvlak kan creëren waar die uitdaging om vraagt. Binnen wetenschappelijke kringen groeit het besef dat het niet volstaat om gewoonweg wetenschappelijke kennis te presenteren om impact te hebben op maatschappij en beleid.

Het onderzoeksveld over ecosysteemdiensten is dan ook continu in evolutie. Er wordt steeds meer gezocht naar manieren om de meervoudige waarden van natuur te capteren en de samenstelling van het onderzoeksveld breidt ook geleidelijk uit van natuurwetenschappers en (neo)klassieke economen naar duurzaamheidswetenschappers, gedrags- en politieke wetenschappers, en vooral praktijkgerichte onderzoekers.⁹ IPBES markeert een mijlpaal op deze weg, door de opbouw van de assessments en 'subtiele' wijzigingen zoals het introduceren van de term 'natuurbijdragen'. De staten en volkeren die IPBES haar mandaat verlenen, erkennen expliciet dat kennis uit uiteenlopende disciplines en vanuit niet-wetenschappelijke (lokale en inheemse) expertise nodig is om een geloofwaardige beoordeling te maken en gedragen oplossingen te vinden voor de biodiversiteitscrisis. Een logische conclusie misschien, maar wel één die de betrokken onderzoekers dwingt niet alleen buiten 'hun' discipline te kijken, maar zelfs buiten 'hun' manier van kennis produceren. Door het samenbrengen van disciplines, kennisbronnen en vooral de politieke vertegenwoordiging van staten en volkeren met verschillende visies op mens-natuur, creëert IPBES zelf een transformatie in het wetenschappelijke onderzoek.

Wat is de inhoud van het nieuwe denkkader rond natuurbijdragen (NCP)

Een inclusief kader: verschillende perspectieven op natuurwaarde

Het nieuwe IPBES-denkkader dat zich ontvouwt rond het idee van natuurbijdragen probeert aan die bekommernissen tegemoet te komen. Cultuur krijgt daarbij een veel centralere rol toebedeeld. Een centraal idee bij natuurbijdragen is dat alle positieve en negatieve bijdragen van de natuur aan de samenleving cultureel gekleurd zijn. Natuurgoederen hebben verschillende betekenissen in verschillende culturen. Een

glas wijn is bij ons misschien vooral geassocieerd met een gezellig avondje uit, terwijl het op andere plaatsen samenhangt met religie of plaatsgebondenheid. Van zodra men beseft dat alles door een culturele bril bekeken kan worden, komt men automatisch terecht bij een meer inclusieve benadering, één die lokale betrokkenen aan het woord laat en het vraagstuk laat bekijken door verschillende disciplines zoals ook sociologie, filosofie en geschiedenis.

De natuurbijdragen-benadering probeert een deel van de potentiële problemen op te vangen door expliciet twee perspectieven te onderscheiden: een algemeen en een context-specifiek. Het eerste perspectief staat dicht bij de ecosysteemdiensten-benadering. Men gaat hierbij op zoek naar universeel toepasbare categorieën van stromen van de natuur naar de mensen, bijvoorbeeld van materiële goederen of regulerende diensten, weliswaar met het besef dat ecosysteemdiensten ook cultureel bemiddeld zijn. Het tweede perspectief wil expliciet ruimte creëren voor lokale en inheemse kennis. Lokale en inheemse kennisproductie heeft meestal niet de ambitie om toepasbaar te zijn buiten de specifieke culturele of geografische context. De gebruikte categorieën in dit perspectief volgen eerder uit de concrete natuurbeleving, zoals het vissen, een landbouwpraktijk, een heilige boom of een betekenisvol landschap.¹⁰ Door te spreken van perspectieven wil men aangeven dat er steeds verschillende manieren zijn om de relaties tussen mens en natuur te begrijpen. Welk perspectief welk gewicht krijgt, hangt voor een deel af van het doel van de natuurwaardering.

Diverse natuurwaarden

In het nieuwe IPBES-denkkader verwijst men ook naar drie verschillende dimensies van natuurwaarde die vaak naast elkaar bestaan — een driedeling die men ook regelmatig ziet terugkeren in de milieufilosofische literatuur, namelijk het onderscheid tussen instrumentele, intrinsieke en relationele waarde of waardering.

Een instrumentele waardering benadert de natuur als een bron van nuttige en functionele goederen en diensten voor onze samenleving. Deze visie staat centraal in de ecosysteemdiensten-benadering: biodiversiteit en ecosystemen leveren belangrijke en soms onmisbare diensten aan.

Een tweede manier van waarderen — ‘intrinsieke waarde’ — stelt dat natuur niet enkel waardevol is omdat ze nuttig is voor ons, maar omdat we ze ook waardevol op zichzelf vinden, net omdat het gaat om natuur. Veel mensen willen natuur beschermen los van de baten die die natuur creëert. Deze manier van waarderen zien we bijvoorbeeld als het gaat om de bescherming van iconische diersoorten, zoals recent de wolf in België, of als het gaat om ecologisch uitzonderlijke ecosystemen, of als we bekommerd zijn om het welzijn van individuele dieren.

Een derde manier van waarderen gaat over de specifieke band die we hebben met bepaalde natuur. Dit wordt benoemd als de relationale waarde van natuur.¹¹ Bepaalde natuur is betekenisvol voor ons, bijvoorbeeld het bos waar we als kind speelden, de honderdjarige eik waarrond de dorpsgemeenschap verzamelt, de wilde rivier waarnaast een inheemse gemeenschap al eeuwenlang woont, enzovoort. Het gaat hier niet om de natuur of soorten in het algemeen zoals bij een intrinsieke waarde, maar om een specifieke en concrete natuur die voor ons een bijzondere betekenis heeft en daarom ook niet zomaar vervangen kan worden door andere natuur. Veel lokale protesten tegen natuurvernietiging zijn geïnspireerd door dit soort relationele waarden: de vernietiging van de natuur is niet enkel natuur die verdwijnt, maar ook de bijzondere

betekenis en rol die ze had in ons leven. Vaak worden dergelijke relationele waarden geassocieerd met traditionele culturen en inheemse gemeenschappen, maar ze zijn eveneens van belang in een moderne en westerse context.

De twee grote perspectieven op concrete natuur en de drie verschillende waardetypes zijn twee belangrijke bouwstenen (maar niet de enige) van het nieuwe conceptuele denkkader dat IPBES probeert naar voren te schuiven. Het nieuwe conceptuele kader wil breder zijn dan de ES-benadering en streeft naar het integreren van uiteenlopende vormen van kennis. Het moet toelaten dat wetenschappers, beleidsmakers, natuurbeschermers en andere actoren betrokken op natuur kunnen refereren aan gelijkaardige concepten en op die manier hun toch uiteenlopende vormen van kennis kunnen delen. Sandra Diaz gebruikt hiervoor de metafoer van de Rosetta-steen.¹² De in 1799 ontdekte steen in Egypte bleek de sleutel voor de ontcijfering van oud-Egyptische hiërogliefen. Diaz stelt dat het natuurbijdragen-denkkader een gelijkaardige functie kan vervullen, namelijk als iets dat een gemeenschappelijke grond verschaft voor het basisbegrip en handelen met betrekking tot de biodiversiteitscrisis.

Hoe kan wetenschap de veelheid van kennis integreren?

Van kritiek op het IPCC naar een inclusievere aanpak voor het IPBES

Uit dit alles komt naar voren dat het IPBES beweegt in de richting van een heel andere wetenschapsfilosofische aanpak dan die andere grote kennisintegrerende organisatie op het vlak van milieu, namelijk het IPCC. Het logische startpunt voor het IPBES was een 'IPCC voor biodiversiteit', maar al van bij de oprichting van het IPBES zijn er heel wat stemmen die pleiten om een andere weg te volgen dan het IPCC.¹³

De critici stellen dat de focus van het IPCC te zeer ligt op het produceren van omvattende, gestandaardiseerde assessments op basis van pure, peer-gereviewde wetenschap. Het IPCC heeft klimaatverandering sterk geframed rond het idee van 'globale temperatuur', iets wat uitgedrukt kan worden in een gestandaardiseerde eenheid, toepasbaar is over de hele wereld en bruikbaar is voor wiskundige modellen. Die framing zorgde er vervolgens ook voor dat de nadruk snel lag op bepaalde vormen van acties en met name globale acties, namelijk het globaal verminderen van uitstoot en/of globale technische ingrepen (cf. geo-engineeringprojecten zoals het injecteren van zwavel in de stratosfeer of opslag van koolstofdioxide).¹⁴ Andere belangrijke ideeën, zoals dat klimaatverandering heel verschillende vormen aanneemt naargelang de context (droogte, overstroming, ...) en de cruciale rol van klimaataanpassingen (adaptatie), hadden het mede daardoor moeilijker om de nodige aandacht te krijgen. Bovendien impliceert dergelijke strikt wetenschappelijke benadering ook snel een top-down-aanpak, namelijk kennis die moet geïmplementeerd worden door globale, nationale en vervolgens regionale instellingen.¹⁵ Als je deze aspecten overloopt — focus op globale en universele dimensie, strikt wetenschappelijk gebaseerd, top-downbenadering — dan lijkt de weerstand die het klimaatveranderingdiscours opwekt, misschien ook niet helemaal uit de lucht te vallen.

Dat IPBES zich profileert als 'science-policy platform' getuigt ook van een heel andere houding dan het IPCC 'science panel'. Er is al geen eenduidige wetenschappelijke

definitie van biodiversiteit en daarenboven kan de betekenis van natuur voor mensen erg uiteenlopende vormen aannemen. Een te strikt wetenschappelijke definiëring en beoordeling van biodiversiteit dreigt daarom vervreemdend te werken voor heel wat actoren in het natuurdebat. Het IPBES wil verschillende kennissystemen, wereldbeschouwingen, wetenschappen en lokale kennis in haar benadering betrekken als een

Het IPBES wil verschillende kennissystemen, wereldbeschouwingen, wetenschappen en lokale kennis in haar benadering betrekken als een inclusief kennisplatform.

inclusief kennisplatform, eerder dan enkel wetenschappelijke modellen en rapportages publiceren als een ongenaakbaar 'panel'.

De volgende vraag is hoe men verschillende vormen van kennis kan integreren.¹⁶ Een klassieke manier is dit te doen door middel van biofysische modellen en voorspellende scenario's — zie bijvoorbeeld rapporten van de Club van Rome en

het IPCC. Dit is een krachtige vorm van kennisintegratie — denk aan de verschillende IPCC-scenario's — maar is in grote mate afhankelijk van robuuste kwantitatieve data en het is daarom weinig verrassend dat deze benadering vooral past bij de natuurwetenschappen. Het is een echte interdisciplinaire aanpak, maar blijft ook beperkt tot een deel van de wetenschappen.

Een andere benadering is om te werken met een inclusief conceptueel denkkader, beschrijvende verkenningen en beleidsscenario's. Dit is de benadering die het IPBES lijkt te kiezen. Erg verschillende vormen van kennis, zowel 'moeder Natuur' en 'de natuur als gift' als ecosysteemdiensten en biodiversiteit, kunnen een plaats krijgen binnen dat conceptuele denkkader en toekomstverkenningen zijn niet enkel afhankelijk van kwantitatieve meetgegevens.

De epistemologische omwenteling: van een interdisciplinaire naar een transdisciplinaire aanpak

Geleidelijk aan komen hier een aantal meer fundamentele breukvlakken aan de oppervlakte dan de tegenstellingen 'klimaat versus biodiversiteit' (IPCC versus IPBES) en 'Ecosysteemdiensten versus Natuurbijdragen' suggereren. Misschien is het niet verrassend dat aanhangers van de ecosysteemdiensten-benadering enerzijds weinig nieuws zien in de natuurbijdragen-benadering en er anderzijds erg tegen fulmineren. Ze zien er weinig nieuws in omdat ze het bekijken vanuit hun wetenschapsfilosofisch perspectief. Tegelijk voelen sommigen onder hen dat hun wetenschapsfilosofische of epistemologische kader in vraag wordt gesteld. Een plausibele interpretatie is dat er zich hier een spanning tussen een interdisciplinaire en een transdisciplinaire benadering aftekent.

De centrale vraag daarbij betreft de rol van niet-wetenschappelijke kennis ('lekenkennis') in kennisproductie.

De klimaatproblematiek heeft meer nog dan andere milieuproblemen duidelijk gemaakt dat een monodisciplinaire aanpak niet volstaat en dat de verschillende natuurwetenschappen moeten samenwerken (bv. biologie, chemie, geologie, meteorologie, etc.). Het is echter al een tijdje onduidelijk of dit zal volstaan. Sowieso is er een grote vraag om ook de sociale wetenschappen nog meer te betrekken (economie, beleidswetenschappen, sociologie, etc.). De meer fundamentele vragen komen echter als lokale kennis ter sprake komt. Transdisciplinaire benaderingen stellen dat die vormen van kennis op gelijke voet behandeld moeten worden en mee moeten opgenomen worden

in het kennisproces. Dit staat niet los van de ‘sociale robuustheid’ van kennis¹⁷ en de bruikbaarheid ervan. Kennis wordt pas bruikbaar als ze aan bepaalde voorwaarden voldoet: de kennis moet geloofwaardig zijn en ook relevant voor gebruikers, en de kennisproductie moet gezien worden als fair en legitiem.¹⁸ Kennisproductie die geen rekening houdt met de lokale context en geen rol toekent aan de betrokkenen, zal vaak gezien worden als irrelevant en illegitiem. Dergelijke kennis zal het bijgevolg vaak moeilijk hebben om impact te realiseren op het terrein. Dit neemt niet weg dat ook de bevindingen van IPBES die op niet-kwantitatieve bewijsvoering steunen, transparant worden beoordeeld op hun betrouwbaarheid en robuustheid.

Hier lijkt het fundamentele conflict in te schuilen. Niet zozeer in de discussie of het concept ‘ecosysteemdiensten’, dan wel ‘natuurbijdragen’ de meest objectieve reflectie is van de werkelijkheid, maar wel over de betekenis van natuur en de rol van de wetenschap daarin. Een visie die stelt dat de waarden en betekenissen van natuur niet zo eenduidig zijn, kan snel botsen met een andere visie die stelt dat de wetenschap in eerste instantie de objectieve meerwaarde van natuur moet onthullen.

Conclusie

Het nieuwe IPBES-denkkader rond het concept ‘natuurbijdragen’ biedt veel potentieel voor een bredere en inclusievere wetenschapsaanpak, terwijl het ook nog veel ruimte laat voor de meer klassieke mono- en multidisciplinaire natuur- en milieuwetenschappen, maar de introductie van een nieuw concept op zich zal de strijd niet zomaar beslechten.

We zagen dat het nieuwe IPBES-denkkader een onderscheid maakt tussen een globaal en een lokaal perspectief. De centrale vraag is hoe men de relatie tussen beide ziet. Men kan het idee van natuurbijdragen als een Steen van Rosetta op verschillende manieren interpreteren. Dient de Steen van Rosetta om alle lokale kennis te vertalen naar universeel toepasbare categorieën? Of kunnen lokale perspectieven niet zomaar gevat worden in een universele, wetenschappelijke taal? De vergelijking tussen ‘lokales’ biedt wel globale inzichten.¹⁹ De gevolgen van deze visie zijn echter mogelijk verregaander dan men op het eerste gezicht denkt. Het betekent bijvoorbeeld ook dat de natuurbehoudswetenschap niet de enige is die kan bepalen wat de doelen van het natuurbehoud moeten zijn, aangezien lokale visies op natuurbehoud sterk kunnen verschillen van de natuurbehoudsdoelen die de wetenschap naar voren schuift (bv. beschermen van betekenisvolle plaatsen versus biodiversiteitsmaximalisatie).

Het lijkt erop dat nog meer van dezelfde wetenschap niet de gewenste impact zal realiseren.

Dit alles is niet zomaar een theoretische oefening in wetenschapsfilosofie. De globale trends van biodiversiteitsverlies zijn bijzonder zorgwekkend en vragen om impactrijke veranderingen. Het lijkt erop dat nog meer van dezelfde wetenschap niet de gewenste impact zal realiseren en bovendien ook geen recht doet aan het inherente pluralisme van waarden en betekenissen van natuur. In die context is wat er binnen het IPBES gebeurt alvast bijzonder interessant. Er lijkt zich een evolutie — of misschien zelfs revolutie — af te spelen binnen het denken over wetenschap en natuur. Het globale

voorbeeld van IPBES zal hopelijk navolging krijgen en ook op nationaal en regionaal niveau bijdragen tot het beter capteren van relevante kennis in natuurbeleid. De toekomst zal moeten uitwijzen hoe ver die veranderingen echt gaan en of ze voldoende zullen zijn om de trend van wereldwijd natuurverlies te keren.

Bio

Stijn Neuteleers is onderzoeker en docent aan de vakgroep Milieuwetenschappen van de Open Universiteit Nederland. Zijn onderzoek gaat in op het raakvlak tussen efficiëntie, waardenpluralisme en rechtvaardigheid met betrekking tot milieuproblemen.

Glenn Delière is als filosoof verbonden aan het KASK-School of Arts van de HoGent, waar hij onder andere landschapsfilosofie doceert binnen de opleiding landschapsontwikkeling en onderzoek doet naar de rol die dieren spelen bij het ontwerp van publieke, stedelijke ruimtes.

Sander Jacobs is senior onderzoeker in het team 'natuur en maatschappij' op het INBO (Instituut voor Natuur en Bosonderzoek) en coördineert mee de socio-ecologische pijler van het Belgisch biodiversiteitsplatform — BBPF. Hij was hoofdauteur voor het IPBES regionaal assessment Europa-Centraal Azië en is momenteel coördinerend hoofdauteur voor het IPBES methodologisch assessment rond natuurwaarden en -waardering.

Noten

1. Masood, Ehsan. 2018. 'Battle over Biodiversity. An Ideological Clash Could Undermine a Crucial Assessment of the World's Disappearing Plant and Animal Life.' *Nature* 560: 423-25. Dit is een 'News Feature', een bijdrage geschreven door een redacteur van *Nature* zelf, dat bericht over de wetenschappelijke wereld, en dus geen peer-reviewed artikel.
2. Presentatie Prof. Mark Rounsevell tijdens IPBES studiedag (1.10.2018), beschikbaar op <https://www.biodiversity.be/4331/>.
3. Díaz, Sandra, Sebsebe Demissew, Julia Carabias, Carlos Joly, Mark Lonsdale, Neville Ash, Anne Larigauderie, Jay Ram Adhikari, Salvatore Arico, and Andrés Báldi. 2015. 'The IPBES Conceptual Framework—Connecting Nature and People.' *Current Opinion in Environmental Sustainability* 14: 1-16
4. Pascual, Unai, Patricia Balvanera, Sandra Díaz, György Pataki, Eva Roth, Marie Stenseke, Robert T Watson, Esra Başak Dessane, Mine Islar, and Eszter Kelemen. 2017. 'Valuing Nature's Contributions to People: The IPBES Approach.' *Current Opinion in Environmental Sustainability* 26: 7-16
5. Groot, Rudolf de, R Costanza, L Braat, L Brander, Benjamin Burkhard, J L Carrascosa, N Crossman, B Egoh, D Geneletti, and B Hansjuergens. 2018. 'Ecosystem Services Are Nature's Contributions to People: Response to: Assessing Nature's Contributions to People.' *Science Progress* 359 (6373): 270-72.
6. Díaz, Sandra, Unai Pascual, Marie Stenseke, Berta Martín-López, Robert T Watson, Zsolt Molnár, Rosemary Hill, Kai M A Chan, Ivar A Baste, and Kate A Brauman. 2018. 'Assessing Nature's Contributions to People.' *Science* 359 (6373): 270-72.
7. Kadykalo, Andrew N, María D López-Rodríguez, Jacob Ainscough, Nils Droste, Hyeonju Ryu, Giovanni Ávila-Flores, Solen Le Clec'h, Marcia C Muñoz, Lovisa Nilsson, and Sakshi Rana. 2019. 'Disentangling 'Ecosystem Services' and 'Nature's Contributions to People.' *Ecosystems and People* 15 (1): 269-87.

8. Zie voor verdere uitwerking: Delière, Glenn and Stijn Neuteleers. 2014. 'Ecosystem Services as an Argument for Biodiversity Preservation: Why Its Strength Is Its Problem - Reply to Cimon-Morin et Al.' *Biological Conservation* 172: 218; en Delière, Glenn and Stijn Neuteleers 2015. 'Should Biodiversity Be Useful? Scope and Limits of Ecosystem Services as an Argument for Biodiversity Conservation.' *Environmental Values* 24 (2): 165-82.
9. Zie bijvoorbeeld: Jacobs, Sander, Nicolas Dendoncker, Berta Martín-López, David Nicholas Barton, Erik Gomez-Baggethun, Fanny Boeraeve, Francesca L McGrath, Kati Vierikko, Davide Geneletti, and Katharina J Sevecke. 2016. 'A New Valuation School: Integrating Diverse Values of Nature in Resource and Land Use Decisions.' *Ecosystem Services* 22: 213-20.
10. Díaz, Sandra, Unai Pascual, Marie Stenseke, Berta Martín-López, Robert T Watson, Zsolt Molnár, Rosemary Hill, Kai M A Chan, Ivar A Baste, and Kate A Brauman. 2018. 'Assessing Nature's Contributions to People.' *Science* 359 (6373): 270-72.
11. Voor diepere uitwerking relationele waarden, zie: Hourdequin, Marion, and David B Wong. 2005. 'A Relational Approach to Environmental Ethics.' *Journal of Chinese Philosophy* 32 (1): 19-33; en Neuteleers, Stijn. 2020. 'A Fresh Look at 'Relational' Values in Nature: Distinctions Derived from the Debate on Meaningfulness in Life.' *Environmental Values* 29 (4): 461-79.
12. Díaz, Sandra, Sebsebe Demissew, Julia Carabias, Carlos Joly, Mark Lonsdale, Neville Ash, Anne Larigauderie, Jay Ram Adhikari, Salvatore Arico, and Andrés Báldi. 2015. 'The IPBES Conceptual Framework—Connecting Nature and People.' *Current Opinion in Environmental Sustainability* 14: 1-16.
13. Turnhout, Esther, Bob Bloomfield, Mike Hulme, Johannes Vogel, and Brian Wynne. 2012. 'Listen to the Voices of Experience.' *Nature* 488 (7412): 454-55.
14. Idem.
15. Beck, Silke, Maud Borie, Jason Chilvers, Alejandro Esguerra, Katja Heubach, Mike Hulme, Rolf Lidskog, Eva Lövbrand, Elisabeth Marquard, and Clark Miller. 2014. 'Towards a Reflexive Turn in the Governance of Global Environmental Expertise. The Cases of the IPCC and the IPBES.' *GAIA-Ecological Perspectives for Science and Society* 23 (2): 80-87.
16. Turnhout, Esther. 2019. 'Interdisciplinarity and the Challenge of Knowledge Integration.' In *Environmental Expertise: Connecting Science, Policy and Society*, edited by Esther Turnhout, Willemijn Tuinstra, and Willem Halffman, 152-64. Cambridge University Press.
17. Gibbons, Michael. 1999. 'Science's New Social Contract with Society.' *Nature* 402 (6761supp): C81.
18. Tuinstra, Willemijn, Esther Turnhout, and Willem Halffman. 2019. 'Usable Knowledge.' In *Environmental Expertise: Connecting Science, Policy and Society*, edited by Esther Turnhout, Willemijn Tuinstra, and Willem Halffman, 126-40. Cambridge University Press.
19. Balvanera, Patricia, Rafael Calderón-Contreras, Antonio J Castro, María R Felipe-Lucia, Ilse R Geijzendorffer, Sander Jacobs, Berta Martín-López, Ugo Arbieu, Chinwe Ifejika Speranza, and Bruno Locatelli. 2017. 'Interconnected Place-Based Social-Ecological Research Can Inform Global Sustainability.' *Current Opinion in Environmental Sustainability* 29: 1-7.